

FRA AVL TIL BIFF

Landbruks- og matdepartementet
Klima- og miljødepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet

Hamar, 20. Juni 2024

Høring - Forslag til ny forskrift om lagring og bruk av gjødsel mv

TYR viser til høring fra Landbruks- og matdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet om forslag til ny forskrift om lagring og bruk av gjødsel, og ønsker med dette å gi noen innspill til det som er foreslått.

De grovfôrbaserte produksjonene, melk- og ammeku, samt sau og geit, er vesentlig for utnyttelse av naturgitte norske ressurser. 97% av fôret i ammekuproduksjonen er basert på norske ressurser, og 93% av fôret består av grovfôr og beite. Ammekuproduksjonen representerer, sammen med de andre grovfôrbaserte produksjonene, den mest bærekraftige måten å omdanne gras til verdifulle proteiner og næringsstoffer, som kan nyttes til menneskemat. Det er viktig at regelverk og rammebetingelser ivaretar disse produksjonene for å sikre beredskap og økt sjølforsyningsgrad.

Gjødsel er en nødvendig faktor for å utnytte dette ressursgrunnlaget som finnes i grovfôr og beite. TYR mener det er positivt at det kommer forslag om innstramminger i regelverket for gjødselhåndtering, med mål om å redusere avrenning av fosfor. Det er imidlertid viktig at de endringer som foreslås er faglig fundamentert og praktisk gjennomførbart, samt at det er økonomisk lønnsomt for den enkelte bonde. Det er viktig at tiltak som krever investeringer og merarbeid kompenseres med økonomiske virkemidler, og at det gis tilstrekkelig med tid til omlegging.

Nedenfor er innspill til enkelte punkter av det som er foreslått.

1. Regelverket vil i større grad inneholde regler for bruk av gjødsel på tvers av gjødselslag i og utenfor jordbruk.

Ny gjødselbruksforskrift skal gjelde på tvers av alle gjødselslag, og vil regulere lagring og bruk av organisk gjødsel som husdyrgjødsel, biorest mv., samt bruk av mineralgjødsel. Brukskravene i gjeldende forskrift regulerer i hovedsak kun husdyrgjødsel og i enkelte tilfeller annen organisk gjødsel.

Departementene foreslår i tillegg til all organisk gjødsel, at også mineralgjødsel skal omfattes av den delen av regelverket som omhandler bruk, nærmere bestemt grensene for fosfor og areal det kan spres på.

TYR mener:

Sammenlignet med dagens regelverk, der mengder hittil kun gjelder organisk gjødsel, mener TYR at dette forslaget blir for statisk. Klima og variasjon i vær, gjør det hensiktsmessig med en kombinasjon av mineralgjødsel og organisk gjødsel mellom år. Geografiske forskjeller, ulikt avlingsnivå, og eventuelt vekstskifte med andre produksjoner må hensyntas. God agronomi og med tilhørende avlingsnivå virker også inn på behov variasjon i gjødselmengde. I praksis må det gjøres løpende vurderinger gjennom sesongen om mulig behov for gjødsling.

2. Endring i krav til spredemengde

Dagens krav gjelder husdyrgjødsel, og tilsvarer en maksimumsgrense på 3,5 kg P pr. dekar pr. år. I revidert gjødselsforskrift foreslås nye grenser for tillatt P-tilførsel, som skal gjelde felles for alle gjødselslag. Det er videre satt ulike grenser for ulike geografiske områder basert på antagelser om avlingsnivåer. Maksimumsgrensene reduseres stegvis etter henholdsvis fire og åtte år.

Foretakene kan enten følge generelle P-grenser nevnt over, eller følge et krav om at forholdet mellom P-mengder som tilføres og tas ut i avlinger 1:1 (balansegjødsling). Dette må dokumenteres, enten med et fullstendig næringsstoffregnskap på gårdsnivå, eller ved at jordprøver dokumenterer.

TYR mener:

Hittil har maksimumsgrenser vært gjeldende for organisk gjødsel. Det kan ikke utelukkende fokuseres på mengder tilført næringsstoff. Det er ulikt, basert på klimatiske forskjeller, i hvilken grad næringsstoffer fra organisk gjødsel kan nyttegjøres. Årlige variasjoner i plantemengde vil også kreve varierende behov for mengde tilført gjødsel. Optimal gjødsling forutsetter at man gjør løpende vurderinger gjennom sesongen.

På bakgrunn av dette er TYR kritisk til at forslaget om generelle P-grenser, eller krav om at forholdet mellom P-mengder som tilføres og tas ut i avlinger skal være 1:1. Det er ikke skrevet noe om hvordan beregning av balansegjødsling skal skje, og TYR er skeptisk til at dette påfører bonden nye krav og registreringer som medfører økte kostnader. Eventuell balansegjødsling må baseres på enkle og rasjonelle beregninger.

Fra faglige hold blir det også hevdet at balansegjødsling 1:1 innebærer tapping av jordens ressurser. I tillegg er det mange dyktige grovfôrdyrkere, og et maksimalt tak på 3,5 kg P pr daa vil ramme disse bøndene spesielt.

Beiteskader fra for eksempel gås, hjort eller andre beitedyr medfører for mange et betydelig avlingstap. Dette må også vurderes når gjødslingsbehov skal fastsettes.

Mange norske gårdsbruk har en krevende arrondering, der en stor del av dyrkjingsjorda ligger relativt langt fra fjøset. Hvis den eneste vurdering som skal utføres knyttes til antall kg P pr dekar, vil dette medføre økt transport og merarbeid.

I ny forskrift foreslår departementene å videreføre systemet om at innmarksbeiter må inneha godkjenning fra kommunen for å nyttes som spredeareal. Nytt er at dette kravet gjøres gjeldende på tvers av gjødselslag, det vil si at arealet må også godkjennes om det skal brukes til mineralgjødsel og biorest mv. Det vil medføre stor interesse for å få innmarksbeiter godkjent, og det kreves derfor at det er kapasitet i kommunene til å gjennomføre disse godkjenningene.

3. Endring i krav til spredetidspunkt

Ifølge dagens regelverk må spredning av organisk gjødsel skje i perioden 15. februar til 1. november. I nytt regelverk er det en innskjerping ved at det må skje innenfor perioden 1. mars til 1. september.

TYR mener:

Denne innstrammingen, sammen med innstramming i spredemengde, vil være av tiltakene som får størst betydning for storfekjøttprodusentene. Det gjelder spesielt lagerkapasitet og i forhold til arrondering.

Mange ammekuprodusenter driver i kombinasjon med korn eller annen planteproduksjon. Tresking skjer i slutten av august og begynnelsen av september. Der det sås høstkorn er det knapp tid å sette sprede tidspunktet til 1. september. TYR mener derfor at det perioden for spredning om høsten bør utvides, eventuelt at det splittes opp i flere tidsperioder i landet.

4. Endringer i krav til gjødslingsplan, journal og dokumentasjon

For å samle regelverket som er relevant for lagring og bruk av gjødsel, foreslår departementene at krav om gjødslingsplan tas inn ny gjødselbruksforskrift, og at forskrift om gjødslingsplanlegging samtidig oppheves. Ny bestemmelse er i hovedsak en videreføring av kravene som følger av forskrift om gjødslingsplanlegging, men plikten til å utarbeide gjødslingsplan vil omfatte flere enn i dag. Departementene foreslår en innstramming ved at jordprøver skal tas hvert 4. år. I dag er kravet hvert 4-8. år. Samtidig forslår departementene at uttak av jordprøver skal skje av kvalifisert og uavhengig konsulent.

TYR mener:

De forslåtte endringene medfører en økt byråkratisering og økt kostnad, som gir ingen merverdi for bonden. Faginstanser hevder at jordprøver hvert 4. år har liten hensikt da feilmarginen i analysemetoden er større enn mulig endring i næringsinnholdet i jorda. Jordprøvetaking hvert 4. år er ikke økonomisk lønnsomt, og vanlig praksis er 4-8 år må videreføres.

TYR mener også at det er en mistillit til den enkelte, og de av landbrukets organisasjoner som tilbyr tjenesten, at det må være kvalifisert og uavhengig konsulent som tar jordprøver. Dette gir økte unødvendige kostnader for den enkelte bonde. Økonomisk gevinst, og nytte knyttet til rådgiving ved uttak av jordprøver, må være incitament for å ta disse korrekt. Derfor må det være tilstrekkelig at den enkelte selv tar jordprøver.

Oppsummering

Det er positivt at det iverksettes tiltak for å redusere utslipp fra landbruket, men i dette forslaget fra departementene kan det oppfattes som at norsk landbruk er en stor kilde til forurensing. Norsk landbruk er fortsatt et småskala landbruk, med spredt produksjon i hele landet. For ammekuproduksjon skjer en stor del av fôropptaket på inn- og utmarksbeite. Produksjonen er bærekraftig og et viktig bidrag til et levende kulturlandskap og utnyttelse av norske ressurser.

Det er viktig at framtidig regelverk har dette som utgangspunkt, og at det ikke generaliseres med tilpassing til intensive områder. Regelverket må ha tilpassinger som differensierer på regionale forskjeller.

Det er viktig at bonden ikke påføres nye krav som ikke er godt faglig begrunnet og økonomisk gunstig. Bonden tilpasser seg det som er økonomisk optimalt. Tiltak som er økonomisk lønnsomme for bonden er ikke nødvendig å settes som krav. Behov for investeringer som følge av nytt regelverk må kompenseres med økonomisk virkemidler.

Det er også svært viktig at nye krav i gjødselbruksforskriften ikke går på bekostning av mål og økt norskandel og mål om økt sjølforsyning.

Med hilsen

Erling Gresseth

Styreleder